

Poziom kształcenia (podkreślić): szkoła podstawowa, gimnazjum, szkoła ponadgimnazjalna

Klasa: II

Podstawa programowa: *Podstawa programowa z komentarzami. Tom 4. Edukacja historyczna i obywatelska w szkole podstawowej, gimnazjum i liceum. Historia i społeczeństwo, historia, wiedza o społeczeństwie, podstawa przedsiębiorczości, ekonomia w praktyce, wychowanie do życia w rodzinie, etyka, filozofia*, [Warszawa 2009], s. 30, poz. 20.

Temat lekcji: Umarł król... i co dalej?!

Cele ogólne:

- **poznawcze:**
- terminologia związana z okresem bezkrólewia i pierwszej wolnej elekcji;
- zapoznanie z postaciami, które miały największy wpływ na przebieg elekcji oraz kandydatami do tronu;
- **kształcące:**
- doskonalenie umiejętności czytania ze zrozumieniem;
- rozwijanie umiejętności wypowiedzenia własnego zdania i uczestnictwa w dyskusji;
- doskonalenie umiejętności pracy z mapą ścienną;
- **wychowawcze(y):**
- rozwijanie postaw tolerancji religijnej;
- promowanie wartości demokratycznych.

Cele operacyjne:

I. Wiadomości:

A. Zapamiętanie wiadomości:

- uczeń zna terminy: bezkrólewie, konfederacje, sądy kapturowe, sejm konwokacyjny, interrex, konfederacja warszawska, sejm elekcyjny, wolna elekcja, elekcja viritim, sejm koronacyjny, artykuły henrykowskie, pacta conventa;
- uczeń wymienia postacie: Zygmunt II August, Anna Jagiellonka, Jakub Uchański, Jan Zamoyski, Henryk Walezy, Iwan IV Groźny, Ernest Habsburg, Wawrzyniec Słupski;
- uczeń zna daty: 7 VII 1572 r., I 1573 r., V 1573 r., 21 II 1574 r..

B. Zrozumienie wiadomości:

- uczeń zna i rozumie pojęcia wymienione powyżej;
- uczeń rozumie żywotne zainteresowanie mocarstw europejskich tronem Rzeczypospolitej,
- uczeń dostrzega jakie realia panowały wewnątrz kraju: bezprecedensowość sytuacji, niedoświadczenie warstw rządzących, brak norm prawnych, które by wskazywały sposób obioru monarchy.

II. Umiejętności:

C. Stosowanie wiadomości w sytuacjach typowych:

- uczeń swobodnie posługuje się poznanymi pojęciami;
- uczeń potrafi pracować z tekstem źródłowym i odpowiadać na pytania dołączone do niego;
- uczeń sprawnie posługuje się mapą, wskazując miejsce elekcji oraz państwa, które zaangażowały się w kwestię obsadzenia tronu w Polsce w czasie bezkrólewia i elekcji.

D. Stosowanie wiadomości w sytuacjach problemowych, nowych:

- uczeń wyjaśnia przyczyny elekcji;
- uczeń ocenia postawę szlachty;

- uczeń dostrzega rolę dworów europejskich, podczas bezkrólewia i elekcji;
- uczeń formułuje wnioski dotyczące wprowadzenia wolnej elekcji jako formy wyboru króla w Rzeczpospolitej.

Środki dydaktyczne:

1. Podręcznik: J. Chachaj, J. Drob, *Historia. Czasy nowożytnie. Podręcznik dla gimnazjum. Klasa II*, Warszawa 2010, s. 43-47.
2. Mapy ścienne, *Europa w XVI wieku, Rzeczpospolita Obojga Narodów po Unii Lubelskiej*.
3. J. Matejko, *Henryk Walezy (Poczet królów i książąt polskich)*.
4. J. Matejko, *Anna Jagiellonka (Poczet królów i książąt polskich)*.
5. J. Matejko, *Potęga Rzeczypospolitej u zenitu. Złota wolność. Elekcja*.
6. *Wiek XVI-XVIII w źródłach : wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów*, opr. M. Sobańska-Bondaruk i S. B. Lenard, Warszawa 1999, s. 106-110.

Metody:

1. Praca pod kierunkiem z podręcznikiem;
2. Praca pod kierunkiem z tekstem źródłowym;
3. Praca pod kierunkiem z mapą;
5. Pogadanka;
6. Opis, opowiadanie;
7. Dyskusja.

TOK LEKCJI

Ogniwa lekcji (czas w minutach)	Treści merytoryczne	Czynności N/U N - nazwa metody U - system poleceń, pytań, skierowanych do ucznia. Np. :N: Pogadanka. U: W jaki sposób (...)?	Kształtowane umiejętności uczniów
I. Czynności organizacyjno-porządkowe (2 min)		- zaprowadzenie ładu w klasie, - powitanie uczniów, - sprawdzenie listy obecności,	
II. Rekapitulacja wtórna (ogniwo sprawdzające stopień opanowania wiadomości z ostatniej lekcji) (5 min)	Sytuacja w Rzeczpospolitej Obojga Narodów po 1572 r.	Nauczyciel zadaje pytania. Uczniowie krótko odpowiadają. N: O czym mówiliśmy na ostatniej lekcji? N: Kiedy i w jakich okolicznościach doszło do trwałego zespolenia Korony Polskiej i Wielkiego Księstwa Litewskiego? N: Jakie były postanowienia	- doskonalenie umiejętności lokalizacji faktów historycznych w przestrzeni; - doskonalenie umiejętności zapamiętywania i wykorzystywania przyswojonej wiedzy;

		<p>unii lubelskiej? N: Co to jest dynastia? N: Jak dziedziczono tron? N: Jakie dynastie panowały w Polsce do XVI W.?</p>	
<p>III. Ogniwio wiążące (1 min)</p>		<p>N: na ostatniej lekcji mówiliśmy o panowaniu dwóch ostatnich Jagiellonów, szczególny akcent został położony na ostatnią część panowania Zygmunta Augusta , jego działalność oraz jego bezpotomną śmierć 7 VII 1572r. co oznaczało koniec dynastii Jagiellońskiej. Wydarzenie to postawiło wielki znak zapytania co do dalszego funkcjonowania państwa, wobec czego tematem dzisiejszej lekcji będzie: Umarł król... i co dalej?!(nauczyciel zapisuje temat na tablicy). Uczniowie zapisują temat w zeszytach.</p>	
<p>IV. Tok lekcji właściwej (opracowanie nowych treści) (29 min)</p>	<p>1. Wyjaśnienie najważniejszych terminów (bezkrólewie, konfederacje, sądy kapturowe, sejm konwokacyjny, interrex, konfederacja warszawska, sejm elekcyjny, wolna elekcja, elekcja viritim, sejm koronacyjny, artykuły henrykowskie, pacta conventa;) (9 min.)</p> <p>2. Sylwetki najważniejszych postaci(Zygmunt II August, Anna Jagiellonka, Jakub Uchański, Jan Zamoyski, Henryk Walezy, Iwan IV Groźny, Ernest Habsburg,</p>	<p>1.Uczniowie po przeczytaniu str. 43 – 44 z podręcznika(3 min), a następnie wyjaśniają na polecenie nauczyciela podane terminy. Metody: -pogadanka - praca pod kierunkiem z podręcznikiem.(6 min.)</p> <p>2. Nauczyciel w formie opowiadania przedstawia które osoby miały w okresie bezkrólewia największe znaczenie w państwie: prymas Jakub Uchański jako interrex, Jan Zamoyski jako najbliższy współpracownik zmarłego króla oraz Anna Jagiellonka</p>	<p>1. - doskonalenie pracy z tekstem podręcznika</p> <p>2. - doskonalenie pracy z tekstem źródłowym</p>

	<p>Wawrzyniec Słupski;) oraz ich rola (10 min.).</p> <p>3. Przebieg bezkrólewia, elekcji oraz koronacja, analiza artykułów henrykowskich i pacta conventa. (10 min.)</p>	<p>jako siostra Zygmunta Augusta i symbol dynastii (2 min). Następnie uczniowie zostają podzieleni na 4 grupy: gr. I – zwolennicy cara Ivana IV Groźnego gr. II – zwolennicy arcyksięcia Ernesta Habsburga gr. III - zwolennicy księcia andegaweńskiego Henryka Walezego gr. IV – zwolennicy Piasta Każda grupa argumenty na podstawie otrzymanych tekstów opisujących kandydatów, przygotowuje wady i zalety swego kandydata, które wygłasza lider grupy, który również wskazuje kraj pochodzenia swojego kandydata, nauczyciel zapisuje plusy i minusy na tablicy, a następnie klasa dokonuje bilansu – wygrywa Henryk Walezy. Metody: - opowiadanie - praca w grupie - praca pod kierunkiem z mapą. (8 min.).</p> <p>3. Nauczyciel w formie opowiadania przedstawia przebieg bezkrólewia i elekcji oraz krótkiego panowania(3 min.) Następnie uczniowie czytają dwa teksty źródłowe: fragmenty artykułów henrykowskich i pacta conventa. (4 min.) Uczniowie odpowiadają na pytania nauczyciela. N: Jaką funkcje pełniły artykuły henrykowskie? N: Jakie były najważniejsze postanowienia artykułów henrykowskich?</p>	<p>3. - doskonalenie pracy z tekstem źródłowym</p>
--	--	--	--

		N: Jakie zobowiązania powziął Henryk Walezy powziął w pacta conventa? Metody: - opowiadanie - pogadanka. (3 min.)	
V. Rekapitulacja pierwotna (sprawdzenie stopnia opanowania nowych treści, wnioski) (5 min.)	Wnioski końcowe: - ocena sprawności funkcjonowania państwa w czasie bezkrólewia; - konsekwencje wynikające z zasady wolnej elekcji;	Uczniowie odpowiadają na pytania zadane przez nauczyciela N: Jakbyście ocenili jak poradziła sobie szlachta w czasie bezkrólewia? N: Jakie waszym zdaniem mogły wystąpić konsekwencje w następnych elekcjach? Metody: - pogadanka - dyskusja	- wyprowadzanie wniosków na podstawie zebranych informacji
VI. Kontrola i ocena (2 min.)		Nauczyciel ocenia aktywność uczniów. Najbardziej aktywni uczniowie otrzymują plusy.	
VII. Praca domowa (zadanie, wyjaśnienie) (1 min.)	Temat pracy domowej: Dziedziczność czy elekcyjność tronu? Przedstaw po cztery wady i zalety obu systemów, każdą krótko uzasadnij(e jednym lub dwóch zdaniach).	Nauczyciel podaje temat pracy domowej oraz krótko go objaśnia.	

Załączniki

Załącznik nr 1.

Portret Henryka Walezego – autor Jan Matejko

http://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Plik:Henryk_Walezey.jpg&filetimestamp=20060525215018#file

Portret Anny Jagiellonki – autor Jan Matejko

http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4d/Anna_Jagiellonka.jpg

Potęga Rzeczypospolitej u zenitu. Złota wolność. Elekcja 1573 r. – autor Jan Matejko
http://en.wikipedia.org/wiki/File:Potega_Rzeczypospolitej_u_zenitu_Zlota_wolnosc_Elekcja_1573.JPG

Załącznik nr 4

Teksty źródłowe:

Wiek XVI-XVIII w źródłach : wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów, opr. M. Sobańska-Bondaruk i S. B. Lenard, Warszawa 1999, s. 106-107.

Kompetytorów do korony polskiej commoda¹ - z publicystyki pierwszego bezkrólewia w Polsce

Ernest².

Commoda (korzyści)

1. Że zacny cesarski syn.
2. Że wino z Węgier bez cła.
3. Że ma być sto ślachciców w Wiedniu na nauce.
4. Że na być staranie o pokój ze strony Prus, Inflant, o Bar i nawigację narewską.

Incommoda (szkody)

1. Że pan młody, musiałby mieć gubernatory.
2. Że z narodu niemieckiego, nam zawždy przeciwnego.
3. Że bliski naród jego, wycisnąłby nas od wszystkiego.
4. Co się innym dzieje, top jest Węgom, Ślązacom, Czechom stałoby się to i Lachom.
5. Niepokój z Turkiem, z Tatury, z Moskwą z Wołochy.
6. Morze także niewolne, jako i teraz, bo brzegu swego nie ma cesarz ani portu, a bez tego armata³ być nie może.
7. Już by się Polakom więcej nie nadziewać⁴ elekcyej, bo by oni z nas dziedzictwo sobie uczynili.

Moskwa⁵.

Commoda:

1. Pokój dożywotni z nim samym

Incommoda:

1. Wojna z Turki, z Tatury, z Niemcy, z Wołochy, boby on z pokojem nie siedział.
2. Morzabyśmy oprzecie nie mieli, bo port narewski wielki jego klejnot.
3. Tyraństwo *a bestialitas* (okrucieństwo) wrodzona.
4. *Voluntatem suam per lege didicit* (wolę swą uważa za prawo).

¹ Ubiegających się do Korony polskiej korzyści.

² Syn Maksymiliana II z domu habsburskiego.

³ Flota.

⁴ Spodziewać.

⁵ Iwan Groźny.

5. Niesława a wieczna sromota nasza nade wszystko.

Piast⁶.

Commoda:

1. Język polski
2. Wiadomość rzeczy koronnych.

Incommoda:

1. Wzgarda u królów postronnych, przyjaciół i nieprzyjaciół.
2. Wielka trudność w obieraniu jego; łatwiej chwalić niżli mianować.
3. Skoro sowa zjastrzębieje, wyżej chce latać, niż sokół.
4. Chudoba: i tak Korona ma za swe, wszak to na oko widzimy, zginęlibyśmy do gruntu poborami⁷.
5. Gdyby się nie oglądano, jedno na nas same, tedyby nas co żywo targało, dostałoby się nas niedługo i komu innemu.
6. Fakcja⁸ familii królewskiej, ta by nas w niwecz obróciła, nie pomogłyby żadne przysięgi i węzły.
7. Wojna zewnątrz, a doma defekt⁹.

Francuz¹⁰.

Commoda:

1. Zaczyna królewic, dorosły, ćwiczony, waleczny.
2. Obranie jego pokazałoby prawą swobodę naszą.
3. Musi być nam powolny przez¹¹ dalekość przyjaciół swych.
4. Mając armatę, kosztem swym *dominium maris* (panowanie na morzu) nam wydzwignie i port nieprzyjacielski skazi.
5. Długów koronnych wypłacenie.
6. Prowentów¹² niemało pewnie do Korony przybędzie.
7. Sto ślachciców do roku od roku w Krakowie albo w Paryżu *in studiis et militia* (na studiach i w wojsku) sumptem jego ćwiczyć się będzie.
8. Pokój z Turkiem, bo z nim *foedera* (przymierze), jako i my, z Tatury, z Wołochy, z Niemcy, bo się na Turka, na Francuza i na nas oglądać muszą.
9. *Foedera* (przymierza) i *commertia* (stosunki handlowe) wszelakie z królestwem francuskim.
10. Naród francuski, że naszemu jest podobien we wszem, *nemo negat* (nikt nie zaprzeczy), stąd i to niemałe commodum mieć pana nam z obyczajami podobnego i do wszystkich spraw naszych pochopnego.

⁶ Tak nazywano kandydatów krajowych.

⁷ Podatkami.

⁸ Stronnictwo.

⁹ Niedostatek, brak siły.

¹⁰ Henryk Walejusz, brat króla francuskiego Karola IX.

¹¹ Przez.

¹² Dochodów.

Incommoda:

1. Niepokój z Moskwą samym, ale ten łącno może być uskromion, gdy będzie dobra głowa i swoje doma będzie.
2. Język, ale łąciński i włoski umie, o polski jemu łącno, gdy uźrzy, że mu go będzie potrzeba.

Wiek XVI-XVIII w źródłach : wybór tekstów źródłowych z propozycjami metodycznymi dla nauczycieli historii, studentów i uczniów, opr. M. Sobańska-Bondaruk i S. B. Lenard, Warszawa 1999, str. 110 – 111.

PACTA CONVENTA HENRYKA WALEZEGO Z 1573 R.

1. Aby były pewne pakta między Koroną Polską a Królestwem Francuskim.
2. Aby król francuski na wojnę moskiewską 4 tysiące Gwaskonów posłał i na sześć miesięcy żołąd im zapłacił, a król potem, żeby im z skrzynki swej zapłacił.
3. Aby król kosztem swym na morzu armatę chował i narwickiej nawigacyjnej zabronił.
4. Aby naszym kupcom wolno było jeździć do Francji na jaki nowy zawołany jarmark, a stamtąd do Aleksandrii równo z kupcami francuskimi.
5. Aby król do Korony z państw swych powinien był wnosząc na każdy rok czterokrotnie sto tysięcy i pięćdziesiąt tysięcy złotych.
6. Aby wszystkie długi królewskie i Rzplitej opłacił, połowicę przyjechawszy do Korony, a drugą połowicę we dwie lecie.
7. Aby Akademię Krakowską restaurował i ludzie uczone w niej kosztem swym chował.
8. Aby przynajmniej sto szlachciców polskich kosztem swym w akademii paryskiej wychowywał, aby też połowicę drugą na dworze królów i książąt postronnych.
9. Aby tu cudzoziemców żadnych król nie chował, a te co by z nim przyjechali, żeby precz odesłał, zapłaciwszy im z skrzynki swej, którym żadnych dzierżaw i urzędów żeby nie dawał, tylko wedle praw koronnych,

A na ostatek, aby im prawa wszystkie poprzysiął tak, jako mu na piśmie przysięga od wszystkich stanów zgodnie będzie podana a osobno od stanów świeckich ze strony konfederacyjnej.

Co wszystko posłowie imieniem króla francuskiego i Henryka brata jego poprzysięgli. A dopiero Firlej wojewoda krakowski, kazał obwołać, jako marszałek koronny, króla.